

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

XIV. De nono effectu excommunicationis, qui est priuatio communicationis
forensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

excommunicationem minorem, vtpote qui communicat cum excommunicato vitando: ac innodatus minori excommunicatione incapax est beneficii, & illius iuris. Ergo presentatio facta ab excommunicato vitando nulla est.

17 Nihilominus etsi praedicta sententia probabilis sit, probabilior existimo, quae asserit validam esse praesentationem a laico factam, vel a Clerico titulo patrimonij, aliove seculari; vt ex communi sententia docuit Rebuff. in cap. postulat. numero 104. de Clerico excommunicato ministrante. Rodericus de Curre, tract. de iure patronat. verbo competens quest. 8. Ludouicus Gomezius tract. expectatiuarum. numero 60. Vgolin. tab. 2. cap. 11. §. 2. & cap. 13. §. 2. num. 13. Hentiq. lib. 13. cap. 7. num. 2. Sayrus lib. 2. thesauri, cap. 6. num. 9. Garcia de beneficiis, 4. part. cap. 4. num. 317. Suar. disp. 14. sect. 2. Ratio est, quia per praesentationem laicalem non acquirit praesentatus ius firmum in beneficium; siquidem patronus variare potest, donec facta sit institutio; cap. cum autem, de iure patronat. Et in Glossa, Abbas, & Innocent. Atqui praesentatio Ecclesiastica adeo irrita est; quia ius praesentatio conferit, & est actus iurisdictionis spiritualis, & officij Ecclesiastici. Ergo cum praesentatio laicalis non tribuat hoc ius, nec fit vsus potestatis spiritualis, sed solum quaedam declaratio authentica voluntatis praesentatoris, & praesentatio designatio, iuxta cap. de decernimus, 16. quest. 7. fit sane validam esse.

18 Ex quo soluitur fundamentum opositum: negamus namque praesentatio ius proprium in beneficium acquiri, sed solum impetrium, quatenus institutor tenetur cum in beneficium instituire, si patronus in praesentatione facta perseuerauerit. Sed quia eam variare potest; ea de causa illud ius non censetur proprium esse. Minus obstat excommunicatione minor, quam praesentatus ex participatione cum excommunicato vitando contrahere potest; quia haec secundum probabilior sententiam praesentationem beneficii, necdum collationem irritam reddit, sed irritandam. Paterquam quod praesentatio laica non concedit ius, quod excommunicatione infirmetur. Adde hanc excommunicationem minorem facile praesentatus vitare poterit, vel quia sibi, vel quia Ecclesiae vale esse beneficia diu vacent; quae sine dubio vacarent, si eo tempore, quo patronus excommunicatus est beneficii institutio suspenditur.

19 Verum esto valida sit praesentatio ab excommunicato vitando, institutor non tenetur eam admittere. Quod verum habet, etiam si facta sit ab excommunicato tolerato, quia nemo tenetur cum excommunicato communicare, sicuti tradit Suar. disp. 14. sect. 2. num. 30. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. cap. 2. num. 3. Garcia 3. p. de beneficiis, cap. 4. num. 319. Coninch. disp. 14. dub. 10. num. 95. Gaspar Hurtado disput. 7. circa finem diffcult. 3. Quinimo Suar. Garcia, Hurtado, & Layman. existimant & recte obligari esse institutorem repellere praesentationem factam ab excommunicato vitando tametsi ea obligatio, vt inquit Suar. solum sub culpa veniali sit. Quod intelligendum est, cum nulla adest necessitas: sed quia vigere necessitas potest admittit vt praedictam praesentationem, ne beneficium diutius vacet, vt bene aduertit Coninch. dub. 10. concl. 2. a culpa veniali excusari praesentationis admisso potest.

20 Admissa vero praesentatione ab excommunicato facta tenetur institutor eam instituire; quia nulla est causa ob quam excusari possit, vt aduertit Garcia de beneficiis, 5. part. cap. 4. num. 339. Ea autem praesentatio institutio valida est, siue praesentatoris excommunicationem sciat, siue illam ignoret; quia nullo iure irritatur talis institutio, cum fiat ex patroni consensu. Quod procedit, siue valida sit praesentatio, siue non; quia stante inualida praesentatione ius integrum deuoluitur ad institutorem, vt recte tradit Suar. dicta disp. 14. sect. 2. numero 30. & Gaspar Coninch. disp. 14. dub. 10. num. 95. Gaspar Hurtado disp. 7. diffcult. 3. num. 10. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. cap. 2. num. 13. Quando autem institutio praesentati sit ignorata excommunicatione patroni, etsi aliqui Doctores censent irritam esse institutionem non ob excommunicationis impedimentum, sed ob illius ignorantiam, quae videtur institutionem inuoluntariam constituit; siquidem cognita excommunicatione non illam praesertat institutor. Rectius Coninch. dicta dub. 10. num. 95. Paul. Layman. dicto cap. 2. n. 13. asserunt eam ignorantiam non irritare institutionem: cum non sit error, seu ignorantia circa actus substantiam, sed esse causam, vt institutor eam rescindat.

21 Sexto: institutio facta ab excommunicato vitando nulla est, argum. cap. nouit. De his qui sunt a Praelato sine consensu Capituli. Et cap. conquerente de officio Ordinarij. Etenim institutio aequiualet collationi, petique iurisdictionem, qua excommunicatus vitandus priuatus est. Vt docet Couarruu. cap. alma mater. li. part. 8. §. 7. num. 9. Hentiq. lib. 13. de excommunicato, capite 7. numero 2. Hugolin. de censur. tab. 2. capite 13. §. 2. numero 16. Rebuff. repetit in cap. postulat. num. 130. de Clerico excommunicato ministrante. Sayrus lib. 2. thesauri. capite 6. numero 9. Quam Doctrinam extendit Panormit. in cap. finalis de Clerico agrote, vel debilitato, ad beneficiorum comm. Ferd. de Castro. Sum. Mor. Part. V.

mendationem: non enim excommunicatus vitandus commendare beneficia potest. Item ad collationem, seu institutionem beneficiorum per modum executionis; quia excommunicatus vitandus nullatenus de beneficiis providere potest, cum priuatus existat omni iurisdictione Ecclesiastica, quae ad hunc actum necessaria est; sicuti notantur Couarruu. Henricus & Sayrus supra.

Septimo: Postulatio solemnis, quae fit potenti in impedimenta postulari dispensare; si fiat ab excommunicato vitando, nulla est. Secus vero postulatio non solemnis. Quippe postulatio solemnis electioni aequiualet, tribuitque ius postulatio, cum non possit postulator ab ea admitti recedere, vt habetur cap. bona memoria de postulat. & notat ibi Panormit. num. 8. Postulatio vero non solemnis quae fit ei qui non potest in postulat. impedimento dispensare, sed est eius consensus petitorio, vt coningit, cum Canonici volentes Religiosum eligere in sui Praelatum postulant ab Abbate consensum: haec enim postulatio, quae Abbati fit, etiam si fiat ab excommunicato vitandis valida est. Tum quia fit ei qui non potest impedimenta postulari dispensare. Tum quia nullum ius postulatio ex ea postulacione acquiritur. Atque ita ex Panorm. in cap. de postulat. praetor. num. 34. notat Sayrus lib. 2. thesauri, cap. 8. num. 10.

Octauo, quod dictum est de postulacione solemnis, & non solemnis dicendum est de nominatione solemnis, & non solemnis. Nam solemnis nominatio, si fiat ab excommunicato vitando, nulla est; secus vero non solemnis. Etenim solemnis nominatio est quaedam electio personae instituentis praesentata ei qui instituire debet. Sicuti cum Canonici nominant aliquem, vel aliquos, illisque Pontifici proponunt, vt quem voluerit instituat in Praelatum: haec electio si a Canonice excommunicatis vitandis fiat nullius est valoris, vtpote quae ius tribuit electio, & a qua electores recedere non possunt. Argum. cap. contra sanctorum 16. quasi. ult. At si Canonici inter se conueniant de iis qui apti sunt praeturae, vt super his suffragia mittantur quinae sint eligendi, & Pontifici proponendi. Haec enim aptorum designatio cum non tribuat vllum ius designatis cap. quod sicut de Electione, valide potest ab excommunicatis fieri, vt bene aduertit Sayrus lib. 2. thesauri, cap. 6. num. 11.

Nono: possessionis concessio, si facienda sit medio aliquo iurisdictionis exercitio nulla erit ab excommunicato vitando facta. At si nullum iurisdictionis actum requirit, vt communiter contingit, valida est, tametsi ab excommunicato vitando fiat, quia possessionis concessio, sicut & illius acceptio est quid facti, non iuris, neque vllum ius nouum concedit possidenti, sed concessum firmat, & roborat. Cap. pro illorum de Praebendis, Et ibi Panormit. num. 16. Rebuff. cap. postulat. num. 130. & 131. de Clerico excommunicato ministrante. Sayrus lib. 2. thesauri, cap. 6. num. 12. Suar. disput. ut. 14. sect. 2. numero 33. Gaspar Hurtado disput. 7. de excommunicato. diffcult. 3. num. 30.

Decimo infertur quid dicendum sit de resignatione beneficii facta ab excommunicato: Et quidem si sit ab excommunicato non denunciato, ferè omnes Doctores asserunt validum esse; quia haec resignatio non tam est fauor ipsius excommunicati quam eius in quem fit. At si sit ab excommunicato vitando distinguendum est de resignatione simplici, & absoluta, vel in fauorem tertij; si resignatio absoluta sit, valida est; quia haec resignatio nihil aliud est quam quaedam beneficii cessio, quae excommunicato expedit, cum officium exercere non possit: sicuti notauit Suar. disp. 14. sect. 2. circa finem.

Verum si resignatio facta sit in fauorem tertij censet Couarruu. cap. alma mater. l. 1. §. 7. numero 9. Suar. disput. 15. sect. 2. numero 55. Filliucius de excommunicato. cap. 6. §. 9. num. 163. inualidam esse; quia videtur iurisdictionis actum exercere, & beneficium aliquo modo resignario conferre, sicuti eligens, vel praesentans. Praeterea excommunicatus priuatus est vsu beneficii, & illius fructibus. At resignans in fauorem tertij eo beneficio vitatur, cum alteri donet. Ergo, &c. Sed rectius Bonnac. disp. 2. de censur. quest. 2. punct. 3. num. 7. existimat validam esse praedictam resignationem; quia haec resignatio vltra beneficii cessionem solum continet designationem personae in beneficium providendae. At ex vi huius designationis nullum ius designato conceditur, cum integrum ius in beneficium retineat designans, quousque designatus prouisus sit a Pontifice. Ergo haec resignatio valide ab excommunicato fieri potest.

PUNCTVM XIV.

De nouo effectu excommunicationis, qui est priuatio excommunicationis forensis.

§. I.

Expenditur hæc priuatio in genere.

- 1 Excommunicatus priuatus est quolibet actu pertinente ad iudicium.
- 2 Si excommunicatus huic forensi communicationi se ingerat excipi potest in qualibet parte iudicij.
- 3 Hanc exceptionem dilatoriam comparatione excommunicati tolerati opponere potest qui in eo iudicio interuenire debet.
- 4 Modus opponendi hanc exceptionem traditur. in cap. Pia. de exceptionib. in 6.
- 5 Exceptio probanda est intra octo dierum spatium à die oppositionis admittæ.
- 6 Probatio exceptionis apertissima esse debet. Et explicatur.
- 7 Opponens excommunicationem, & in probatione deficiens soluere tenetur reo omnes expensas ob eam dilationem factas.

Priuati excommunicatum quolibet actu pertinente ad iudicium in comperio est apud omnes. Quapropter nequit esse Iudex, actor, Aduocatus, vel testis, ut constat ex cap. veniens de testibus. Cap. decernimus de sententia excommunicati. Cap. 21. de exceptionib. in 6. & cap. penult. & ult. 1. quæst. 6. Item cum excommunicatio etiam tolerato omnis communicationis cum fidelibus interdicta sit, & communicatio forensis fit communicatio maximi momenti & efficitur sanè hanc communicationem interdictam esse.

Vnde si excommunicatus huic forensi communicationi se ingerat, ultra peccatum quod committit, (quod regulariter mortale est,) potest à iudicio repelli per exceptionem excommunicationis. Quæ exceptio opponi potest in qualibet parte iudicij, scilicet ante sententiam, in ipsa sententia, & post sententiam ante ipsius executionem, ut constat ex cap. pia. eodem tit. in 6. Et tradit Glossa, & Panormit. in dicto cap. exceptionem num. 12. 19. 20. & 21. Felin. num. 13. Hugolin. tab. 2. cap. 15. §. 6. num. 1. Sayrus lib. 2. thesauri cap. 7. num. 6. Et rationem tradit Pontifex in dicto cap. pia. ut si censura Ecclesia magis timeatur, communionis periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur & excommunicati dum à communibus actibus excludantur, rubore perisus facilius respiciant. Quod intelligendum est de exceptione excommunicationis opposita in vim dilatoriam, hoc est ad differendam actoris vel Iudicis intentionem. Secus verò de exceptione excommunicationis in vim peremptoria; hæc enim exceptio supponit actum iam factum, cuius valor exceptione excommunicationis infirmari intenditur. Vti colligitur ex Glossa in d. cap. pia. verbo opponit, Et ibi Ancharran. n. 3. Panormit. in d. exceptionem n. 22. Felin. num. 13. Sayrus alius relatis lib. 2. thesauri, c. 7. num. 7.

Hanc autem exceptionem dilatoriam comparatione excommunicati tolerati opponere potest qui in eo iudicio interuenire debet, ut est pars aduersa, Iudex, procurator, Notarius, Aduocatus, &c. Comparatione vero excommunicati vitandi non solum potest, sed tenetur, quia quilibet fidelis tenetur huius communicationem vitare quoad possit, sicuti tradunt alius relatis Hugolin. tab. 2. cap. 13. §. 7. num. 5. Sayrus lib. 2. cap. 7. num. 8.

Modus autem opponendi hanc exceptionem traditus est ab Innoc. IV. in dicto cap. pia. de exceptionib. in 6. nempe ut exprimat excommunicationis maioris species, illiusque Author. Nam cum hæc exceptio manifestissimis documentis comprobanda sit, necessario exit declarari, quæ excommunicatio, & ob quam causam contracta sit. Itemque illius Authorem, an inquam à lege, an à Iudice ordinario, vel delegato promanauerit excommunicatio. Cum sæpè ex defectu potestatis contingat excommunicationem nullam esse. Præterquam quod delegato incumbit ostendere iurisdictionis formam, aliàs eius excommunicatio vim non obtinebit.

Exceptio probanda est infra octo dierum spatium à die oppositionis admittæ; ut habetur dicto cap. pia. Et ibi Glossa, verbo octo dierum, de exceptionib. in 6. In quo numero computantur etiam dies feriales, iuxta leg. siue pars. Cod. de Dilacionib. & leg. 1. ff. de feriis. Et tradit Marian. Socinus in cap. sacris num. 443. de sententia excommunicati. Etenim cum hæc dilatio, ut inquit Glossa in dicto cap. pia, sæpè malitiosè opponatur, cedatque in grauamen iudicij, merito ad breue illud tempus restringitur. Neque Iudici permittitur hoc tempus prorogare. Tum quia est à lege statutum, & determinatum. Tum quia cederet in præiudicium illius cui excommunicatio est opposita, cum ei omnes expensæ soluendæ sint, actore infra illud tempus non probante. Et tradit Ioann. Andreas dicto capite pia. & in capite solet, de sententia excommun. lib. 6. Et Marian. Socinus dicto cap. sacris num. 446. quos refert, & sequitur Say-

rus lib. 2. de excommunicat. cap. 7. num. 17. Hoc autem procedit quando opponens nullâ legitimâ causâ impeditus est, quominus infra illud tempus probare exceptionem possit, nam si iustâ causâ impediatur, ut esset si morbo graui teneretur, actoris malitiâ, vel Iudicis omissione retardaretur, posset & deberet Iudex tempus probationis prorogare. Sicuti ex Innocent. Archiepiscopo, Ioann. Andrea, & Philippo Franco in cap. pia. de exceptionib. in 6. refert Sayrus dicto cap. 7. numero 15. quia tempus concessum à lege subintelligi debet habile, & expeditum pro consecutione effectus, in quem conceditur.

Probatio verò exceptionis apertissima esse debet, ut dicitur dicto cap. pia. ibi; apertissimis documentis. Quare nec vnus testis sufficit, tamen si fama adiuetur: nam esse fama sufficit, ut infamatus vitetur argum. cap. illud, de Clerico excommunicato. ministrante. Cap. cum desideres, de sententia excommunicati. quia non agitur de graui præiudicio, ut docuit Couarru. capite alma mater. part. §. 1. numero 1. attamen ad effectum repellendi infamatum à iudicio insufficientes est; quia hæc repulsa graue illi præiudicium parat. Et quæ expressa repulsa condemnatio, & poenæ inflicto, quæ absque lucida probatione iniungi non potest, iuxta doctrinam Cyni in leg. finali. Cod. de Quæstionibus. Illa igitur erit sufficiens probatio, primò si fiat per confessionem ipsius, cui est excommunicatio opposita. argum. leg. conica. Cod. de confessis. Et capite, in iuncta Glossa eodem tit. Secundo duobus testibus omni exceptione maioribus, qui præcætes fuerunt sententia in eum lata. Vti tradit Glossa in dicto capite. pia. verbo documentis de exceptionib. in 6. & ibi Geminian. Ancharran & Francus, Marian. Socin. ca. sacris. numero 446. de sententia excommunicati. Et capite de monialibus, num. 3. eodem titulo. Tertio probatur excommunicatio, si ab homine lata sit instrumentum authenticum sententiæ. Si à iure instrumentum authenticum factum continente. Vti docet Marian. Socinus in dicto capite de monialibus. numero 3. de sententia excommunicati. Panormit. in cap. post cessionem. numero 3. & ibi Felin. numero 11. & 17. de probationibus. Hugolin. tab. 2. capite 15. §. 10. numero 7. Sayrus lib. 2. de excommunicat. capite 7. numero 18. Quarto sufficiens est excommunicationis probatio, si probes denunciatum esse; nam et si aliquando fieri possit aliquem iniuste denunciatum quia tamen id raro, vel nunquam contingit, ideo probata denunciatum arguenda est probata excommunicatio, ut in negantem transferatur onus probationis. Vti colligitur ex capite. licet de sententia excommunicati. lib. 6. vbi Bonifac. VIII. statuit denunciatum in iudicialibus, & extrajudicialibus, & legitimis actibus vitari, quouque probet se excommunicatum non esse. Et in Extrauag. Ad curandam scandalum, ex sola notitia denunciatum coguntur fideles denunciatum vitare, qui aliam de excommunicatione notitiam haberent; quia præsumi nequit falsitas, & deceptio in his que publicè facta sunt. Atque ita docent Hostiens. & Panormit. in cap. prudentiam de officio Iudicis delegati. Ioann. Andr. & Immola in cap. licet, de sententia excommunicati. in 6. Et alius relatis Sayrus lib. 2. thesauri, capite 7. numero 19. Et licet aliqui grauiissimi Doctores, ut Couarru. in cap. alma mater. part. §. 3. numero 1. Rebuff. respit. in capite postulatist. numero 76. de Clerico excommunicato. ministr. & alij relati à Sayro dicto capite 7. numero 19, asserant hanc denunciatum probationem sufficere pro exceptione dilatoria, & non pro peremptoria, vt potest maioris præiudicij. Rectius ipse Sayrus existimat pro quolibet dilacione hanc probationem insufficientem esse. Argum. dicti capite. licet. Et Extrauag. Ad curandam.

Quod si opponens excommunicationem in probatione defecerit soluetur tenetur reo omnes expensas ob eam dilationem factas, iuxta Textum in capite Pia. de exceptionib. lib. 6. à qua obligatione eximitur, tamen si in secunda instantia exceptiones probauerit. Vti tradit Ioann. Andreas in dicto cap. Pia. At si ipse exceptionem probauerit, e contrario verò exceptus absolutioem examinandum est, an absolutio publica sit, ita vt probabiliter ignorari non possit, vel e contra; si absolutio ignorari probabiliter potest, non est ad solutionem expensarum condemnandus, secus verò si nulla probabilis ignorantia monstrari possit, ut pluribus comprobatur Sayrus, lib. 2. thesauri, capite 7. numero 20. vbi numero 21, aduertit ex dicto capite pia durante eadem causâ hanc excommunicationis exceptionem opponi non posse ultra duas vices, nisi superueniret noua excommunicatio, vel de antiqua euident, & prompta probatione, ne ob has dilaciones lites differantur, & partes laboribus, & expensis fatigentur.

Expenditur sigillatim, & in particulari priuatio communicationis forensis.

- 1 Index excommunicatus abstinere debet à iudicio. Eius acta valida sunt, si vitandus non sit. Si vero vitandus, plures censent etiam valida esse, dum à partibus non excipiuntur.
- 2 Contrarium vti probabilius docet communis sententia.
- 3 Excommunicatus vitandus inualide Iudicis arbitri officium exercet.
- 4 Soluuntur fundamenta num. 1. adducta.
- 5 Si Index appellationem denunciacioni interposuit valide sententiam præfert, dum non denunciatur.
- 6 Excommunicatus nequit esse actor in iudicio, & repelli potest, & debet à iudice si denunciatus est.
- 7 Procedit conclusio, siue per se, siue per alium agat.
- 8 Item siue agat ciuilitè, siue criminaliter.
- 9 Deinde est intentio probare iniuste excommunicatum. Si tamen supponat valide excommunicatum fuisse.
- 10 Repellendus est ab agendo non vero si se solum defendat.
- 11 Excommunicatus denunciatus consensu suæ debitoris potest coram Iudice debitorem conuenire.
- 12 Acta ab excommunicato siue per se, siue per procuratorem dum ab agendo non repellitur valida sunt.
- 13 Advocatus si ioleratus sit valide, & licite officium exercet, dum non repellitur.
- 14 Si vero excommunicatus sit, repellendus est, eius vero acta dum non repellitur valida sunt.
- 15 Procurator tempore excommunicationis officium procuratoris acceptans grauiter peccat.
- 16 Negant validè in iudicio, validèque acceptari mandatum plures. Sed probabilius est validam esse acceptationem, est illicitam.
- 17 Excommunicatus oculus licite testimonium fert. Secus excommunicatus vitandus.
- 18 Eius testimonium validum est, ames si ope exceptionis irritari possit.
- 19 In causa fidei non solum valide, sed licite excommunicatus vitandus testis est. Secus in aliis causis.
- 20 Tabellio si excommunicatus denunciatus non sit poterit ad petitionem aliorum instrumenta, & scripturas conscribere, dummodo scriptura ad valorem actus non requiratur.
- 21 Excommunicatus vitandus illicitè scripturas conscribit. Et communis sententia eas inualidas reputat.
- 22 Sed verius est validas esse, dum à partibus non excipiuntur.
- 23 Reus etiam si sit excommunicatus vitandus trahi potest ad iudicium.
- 24 Sic in iudicium adductus potest ad omnia sibi obiecta respondere.
- 25 Negant plures excommunicatum per se comparare in iudicio posse.
- 26 Verius est hoc solum conuenientissimum esse, non tamen necessarium.

Hæc priuatio sufficienter declarabitur, si discurremus per personas, quæ in iudicio interuenire possunt.

Inter has personas primum locum obtinet Index; hic namque si excommunicatum se sentiat, abstinere debet à iudicando; tamen acta valida erunt, si vitandus non sit, vti omnes Doctores docent. At si vitandus existat, plures censent valida esse, dum à partibus non excipiuntur. sic tradit Victoria de excommunicat. num. 16. alias 346. Mouentur quia est Textus, ex quo colligi possit hæc annullatio, cum ferè omnes de Iudice Ecclesiastico loquantur, Cap. audimus. 2. q. 1. Cap. ad probandum de sententia, & re iudicata, Cap. tanta de excessib. prelatorum quorum decisio ad Iudicem sæcularem extendi non debet, quia pœna non sunt extendendæ ultra casum expressum, maxime cum non est eadem ratio. Alij verbò Textus, nempe cap. decernimus de sententia. excommunicat. in 6. cap. exceptionem de exceptionib. & cap. 1. de exceptionib. in 6. generaliter loquentes solum dicunt posse, & debere excommunicatum repelli à iudicio. Sed an eius acta ante exceptionem valida sint non deciditur. Item in cap. excommunicatus de Hæreticis, postquam credentes, fautores, & defensores hæreticorum excommunicantur additur pro sæcularibus. Quod si per annum non satisfecerint, & Index sit, eius sententia nullam obtineat firmitatem. Ergo extra casum infirmitatis sententia Iudicis excommunicati firmitatem obtinebit.

Ceterum gesta à Iudice sæculari excommunicato vitando nulla esse, etiam si contra ipsum non excipiatur, docet communis sententia, vti est in Panorm. cap. ad probandum de sententia, & re iudic. num. 2. & in cap. si citatus de Rescriptis, num. 12.

Innocent. in cap. 1. de exceptionib. lib. 6. in fine. Marian. Socin. in cap. sacris. num. 2. 64. & 265. de sententia excommunicat. Et alijs relatis Suar. disp. 16. sect. 1. num. 2. Vazq. de excommuni. cap. 7. in fine. Gaspar Hurtado disp. 8. difficult. 2. Bonac. disp. 2. q. 2. pun. 7. num. 1. Coninch. disp. 14. dub. 11. num. 103. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. cap. 2. num. 14. Et probari potest, quia esto nullus sit Textus, qui expresse gesta à Iudice sæculari excommunicato annulet. At praxi receptum est annulationem factam pro Iudice Ecclesiastico ad Iudicem sæcularem extendi, vti constat ex Doctores nuper relatis. Præterea non leuiter colligitur ex cap. Nos sanctorum. 1. q. 6. Pontifex liberat subditos à fidelitate dominorum excommunicatorum, præcipitque ne ipsis obediant, ergo omni iurisdictione priuati existunt, eorumque præcepta nulla sunt. Deinde in cap. Præsentes de Hæreticis in 6. ob fauorem fidei conceditur excommunicato, vt possit Iudicis officium exercere. Siquidem ergo est extra hunc casum nihil posse.

Hinc inferitur inualide excommunicatum vitandum Iudicis arbitri officium exercere: quia arbiter verè Iudex est, & iurisdictionem exercet, & ad normam iudicij eius arbitrium regulatur. leg. 1. ff. de arbitris, vt pluribus relatis notauit Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 6. num. 22. Bonac. disput. 2. q. 2. pun. 7. n. 2. Secus verò dicendum est in arbitratore: hic enim non iurisdictionem exercet, sed compositionem; cum non procedat secundum iudicij ordinem, sed vt sibi visum fuerit. Atque ita tenet Hugolin. tab. 2. de censur. c. 11. §. 6. num. 3. Sayrus alios referens d. cap. 6. num. 23. & 24. Bonac. disput. 2. q. 2. p. 7. num. 2.

Neque fundamenta contraria obstant. Ad primum constat ex probatione nostræ sententiæ. Ad secundum ex cap. excommunicamus respondeo, ibi excommunicato infirmitatem in excommunicatione per annum plures pœnas designari, qui bus ab ipso puncto excommunicationis innodatus erat, vti sunt priuatio Ecclesiastica sepulture, & exclusio à publicis officijs, inter quas computanda est annullatio sententiæ. Præterquam quòd ibi non videtur loqui Textus de excommunicato denunciato, sed de excommunicato ante denunciacionem ob fauorem hæresis, cuius sententiæ annullantur, si per annum in excommunicatione infirmitatem, cum tamen sententia alterius excommunicati ante denunciacionem non annullentur.

Monet tamen Auila 2. part. capit. 6. disputat. 7. in princip. ex Panorm. cap. pastoralis. §. verum. n. 15. de appellat. si Iudex appellationem denunciacioni interposuerit validè sententias proferte, quousque declaratur legitime fuisse excommunicatum, & denunciatum; quia interim denunciatio suspensa est.

Secundò excommunicatus nequit esse actor in iudicio etiam sæculari, vti definitur cap. intelleximus. Et ibi Glossa verbo conuenire de iudicio. Cap. exceptionem de exceptionib. Cap. pia eodem tit. in 6. & tradunt ferè omnes Doctores. Si excommunicatio denunciata non est, est repelli possit à parte aduersa, ipsa tamen consentiente ab alijs repelli non debet. At si excommunicatio denunciata sit, & pars excommunicatum non excipit, Iudex ex officio tenetur eum à iudicio repellere iuxta cap. decernimus. de sententia excommunic. & cap. exceptionem de exceptionib. vt pluribus firmat Sayrus lib. 2. thesauri cap. 7. numero 2. Bonac. disp. 2. q. 2. punct. 7. num. 9. Quinimò Iudex sæcularis dissimulans cogi debet ad Ecclesiastico, vt excommunicatum ab agendo repellat: quia penes Iudicem Ecclesiasticum potestas est, ne in iudicio sæculari leges Ecclesiasticæ violentur. Argum. cap. si celebret. de clerico excommunic. ministr. & cap. sacris de iis qua vi.

Procedit conclusio, siue per se, siue per alium agat; quia quod per alium facimus, per nos ipsos facere videmur, iuxta regulam iuris. Vnde cum excommunicatus exclusus sit ab agendo per se, excludi debet ab agendo per procuratorem. Argum. cap. vlt. de procuratorib. in 6. & tradit ex communi sententia Marian. Socin. in dicto cap. sacris. num. 327. de sententia excommunicat. Sayrus lib. 2. thesauri cap. 7. num. 4. Suar. disput. 16. sect. 3. num. 4.

Deinde procedit siue agat ciuilitè, siue criminaliter; quia Textus indifferenter loquuntur, vti constat ex cap. exceptionem de exceptionib. & cap. pia eodem tit. in 6. & notat Panormit. in cap. intelleximus. n. 4. de iudicij. Felin. in cap. 2. num. 13. de exceptionib. Henric. lib. 13. cap. 7. num. 4. Hugolin. de censur. tab. 2. cap. 15. num. 4. Neque obstat, quod propriam iniuriam prosequi intendat, aut solutionem sibi debiti recuperare. Vti tradit Panormit. in cap. cum inter de exceptionib. num. 29. & cap. à nobis eodem tit. n. 4. Et ibi Felinus n. 9. Sayrus lib. 2. thesauri cap. 7. num. 5. quia merito ab his commodis priuandus est, qui in excommunicatione persistens censuras Ecclesiæ negligit. Neque refert quod aduersus alium excommunicatum agat; quia alterius excommunicatio, cum non tollat actoris excommunicationem, neque eius effectum impedire valet, sicui notauit Glossa, & Innocent. in cap. à nobis de exceptionib. & ibi Panorm. num. 8. & 9. Felin. n. 13. Hugolin. tab. 2. de censur. cap. 15. §. 4. Sayrus d. cap. 7. num. 5. qui alijs relatis censet solum excommunicato denunciato permitti posse accusare hæretic

hæreticum ob fidei fauorem; eo quod hæresis sit peccatum cedens in graue Reipublica præiudicium.

- Denique procedit, esto intendat probare iniuste fuisse excommunicatum; si tamen supponat validè excommunicatum esse nam prius absoluedum est, & postmodum eius probationes admitteudas, vt deciditur *cap. cum contingat. de officio delegati. cap. per tuas de sententia excommunicat.* Et tradit Panormit. & Felin. ibi *Suar. disp. 16. sect. 3. num. 1. Sayrus, lib. 2. cap. 7. num. 4.* Quinimò Glossa in *cap. soler. §. 2. verbo actor. & verbo extrajudicium de sententia excommunicat. in 6.* Et ibi Geminian. Philippus Francus, Ancharran. & Stephanus Colla, quos refert, & sequitur Sayrus *loc. alleg.* Neque audiendum esse prædictum excommunicatum, est probare intendat excommunicatum non esse, eo quod legitimum appellationem interpulerit, vel sententia contineat intolerabilem errorem: quia dum nullitas excommunicationis cognoscitur vitandus est. Sed rectius Galpar Hurtado *disp. 8. difficult. 3.* & *Suar. sect. 3. num. 1.* & Bonac. *disputat. 2. quæst. 2. punct. 7. numero 7.* admitteandum esse dicit. Tum quia non constat de excommunicatione ob quam vitari debet. Tum quia neganda non est defensio in causa excommunicationis. Si enim vt statim dicam, excommunicatus à iudicio non repellitur, si non agendo, sed se defendendo procedat, cur repellendus est à probatione nullitatis excommunicationis, cum hæc non actio, sed defensio sit.
- 10 Dixi repellendum esse ab agendo: nam si solum se defendat repelli non potest à iudicio. Vt habetur *capit. cum inter. Cap. significatur. Cap. delecti filij de exceptionib.* Quippe defensio iure naturali concessa neganda non est. Et tradit *Suar. dicta sect. 3.* Reconuenire verò suum actorem in alia causa præter eam, de qua agitur nequaquam potest, quia id esset officium actoris assumere, vt in eisdem Textibus definitur. Vnde si excommunicato debitum solum exigitur, vt iterum soluat allegare poterit se voluisse, & probare testibus, vel instrumentis falso sibi debitum postulari. Item si delictum, seu iniuria ab excommunicato illata alio delicto, seu iniuria recompensationem accepti, poterit hanc recompensationem probare, si iniuriatus agat de delicto. Denique si actor aliquo impedimento laboret, quo ab agendo repellatur, potest reus excommunicatus impedimentum obicere, & probare, argum. *leg. si contendas ff. de fideiussorib.* quia (vt rectè inquit *Suar.*) in his omnibus excommunicatus non agendo, sed se defendendo procedit, quod iure naturali concessum est.
- 11 Quinimò addit Couarru. *lib. 1. var. resolut. cap. 13. quem refert, & sequitur Bonac. disputat. 2. de excommunicat. quæst. 2. punct. 7. num. 8.* excommunicatum denunciatum confcium fugæ debitoris posse coram Iudice debitorem conuenire, vt debito securitatem præster, quia in ea petitione, & Iudicis officij imploratione censendus non tam agere aduersus debitorem, quam se ab iniuria debitoris inferenda defendere.
- 12 Illud pro certo habendum est acta ab ipso excommunicato, siue per se, siue per procuratorem interim dum ab agendo non repellitur, aut ei exceptio excommunicationis opponitur valida esse, sicuti deciditur *cap. pie de exceptionib. in 6.* & pluribus comprobat Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 7. in fine.* Quinimò vt ait Couarru. *lib. 1. variar. c. 19. num. 5.* Et Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 2. in hoc Hispania regno passim excommunicatus ad agendum admittitur. Ex quo fit eius acta valida esse.*
- 13 Tertio loco succedit Aduocatus, qui si excommunicatus sit etiam toleratus ab aduocando abstinetere debet, ne cum fidelibus communionem habeat. Si tamen à fidelibus inuitetur, neque à Iudice repellatur licite, & validè suum officium exercebit ob fidelium fauorem. Sicuti notant Stephan. Daulla *2. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 3.* Galpar Hurtado *disp. 8. de excommunicat. difficult. 7.*
- 14 At si excommunicatus vitandus sit omnino repellendus est tum à Iudice, tum ab omnibus illis, qui cum ipso iudicalem communicationem habere possunt. Vt colligitur ex *cap. de cernimus. Et ibi Glossa, verbo patrocinando de sententia excommunicat.* Et tradit Henricq. *lib. 13. cap. 7. num. 4.* Hugolin. *tab. 2. cap. 18.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 7. num. 5.* Auila Galpar Hurtado *suprà.* Acta verò ab hoc aduocato dum non repellitur, vel excipitur, valent, quia nullibi inueniuntur irrita, ideoque stipendium sibi datum pro labore interim dum non excipitur retinere licite potest, vt bene notauit Galpar Hurtado *difficultat. 7.* Auila *dubit. 3.* Petr. Nauarra *lib. 2. de restit. numero 237. in 2. edit.* Coninch. *disputat. 14. audit. 11. conclus. 2.*
- 15 Quartò. Procurator, si tempore excommunicationis officium acceptet peccat grauiter, quia est communicatio politica, & in officio publico, à qua per excommunicationem exclusus est.
- 16 Sed an validè instituat, validèque mandat acceptet & difficultate non caret. Nam Panormit. in *cap. post cessionem numero 10. & seqq. de probationib.* Decius *lib. 1. num. 20.* Marian. Socii. *cap. sacris numero 415. de sententia excommunicat.*

Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 19. §. 3.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 8. num. 8. numero 7. & seqq.* neganducti ex actio *cap. post cessionem*, vbi Innocent. III. repellit procuratorem à iudicio; eo quod tempore excommunicationis institutus fuit. Deinde constitutio procuratoris est constitutio officij publici, vt constat ex *leg. 1. ff. de Procuratorib.* Sed excommunicatio omni iudicio, & autoritate publicè priuatur, ergo. Nihilominus verius censeo validam esse, est illicitam procuratoris institutionem, & acceptionem tempore excommunicationis factam; quia nullibi reperitur irrita, & annullatio actus introducta non est absque manifesto Textu. Neque Textus in *cap. Post cessionem* id probat. Nam verba illa Pontificis, *sum tanquam procuratorem non duximus admittendum*, non denotat officium procuratoris non valuisse validè exerceri, dum non excipiebatur, sed denotat debere repelli; eo quod officium procuratoris tempore excommunicationis assumpserit. Sicuti docet *Suar. disp. 16. de censur. sect. 7. num. 8.* Et colligitur ex Coninch. *disputat. 14. audit. 11. conclus. 2. numero 10.*

Quintò testis si excommunicatus occultus sit licite testif. 17 cari poterit, quia actus testificandi ex natura rei in fauorem alterius ordinatur. At per Extrauag. *Ad evitanda scandala excommunicatis occultis permittitur communicatio cum fidelibus in eorum fauorem cedens.* Sicuti docuit Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. punct. 7. num. 12.* Poterit tamen Index eius testificationem in excommunicatione factam non admittente, vel pars exceptionem excommunicationis opponere, quia posità testimonium nullum erit; quia vt sæpè dictum est fideles non astringuntur cum excommunicato tolerato communicare, est possunt. Sic aliis relatis notauit Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 4.* Si verò excommunicatus vitandus sit, nequaquam poterit licite testimonium ferre, *vt tenens 2. de Testibus. Cap. decernimus de sententia excommunicat. in 6.* Non videtur autem culpam venialem excedere, quia actus testificandi non procedit à potestate publica, sed priuata.

Sed an validum sit eius testimonium dum à parte non excipitur? non conueniunt Doctores. Nam Marian. Socii. in *cap. sacris numero 405. de sententia excommunicat. Vazq. de excommunicat. dub. 5.* Galpar Hurtado. *disp. 8. difficult. 6.* negant validum esse, eo quod prædicto testimonio non sit fides necessario adhibenda iuxta Textum in *cap. nullus 3. quæst. 4. in quo testimonij valor videtur consistere.* Sed rectius affirmatur validum esse, tamen si exceptio irritari possit, dum sententia lata non fuerit, Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 17. §. 1.* Sayrus *lib. 1. de excommunicat. cap. 8. num. 1. & seqq.* Coninch. *disp. 14. dub. 1. conclus. 2. num. 10.* *Suar. disp. 16. sect. 6. num. 6.* Bonac. *disputat. 2. de censur. quæst. 2. punct. 7. num. 12.* & colligitur aperte ex *cap. 1. de exceptionib. in 6.* & ex *cap. excommunicatum. §. credentes de Hereticis*, vbi testimonium excommunicati ob hæresis fauoriam nullum declaratur, tacite innuens ob aliam causam valere. Etenim vt *superius* diximus actus annullatio asserenda non est absque manifesto Textu, & ratione: nullibi autem inuenitur testimonium excommunicati irritum. Ergo. Quod autem prædicto testimonio non sit necessario fides adhibenda, sed possit esse exceptiois elidi, id solum probat eius valorem non esse firmum, non tamen conuincit validum non esse, dum non excipitur, interim namque fides ei est adhibenda.

Illud est certum in causa fidei non solum validè, sed licite excommunicatum vitandum testem esse, vt habetur *cap. in fidei fauorem de Hereticis in 6.* Et notant ibi Doctores, Geminian. Ancharran. Francus in *cap. decernimus de sententia excommunicat.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 8. numero 1.* *Suar. Auila. Coninch. Galpar Hurtado, Bonac. loci citatis.* Quinimò aliis vt Bonacina *dicto punct. 7. numero 12.* placet in causa matrimoniali licite excommunicatum vitandum admitti in testem posse; quia causa matrimonialis est causa validè favorabilis, Argum. *capit. fin. de sentent. & re iudicata.* Sed rectius ceteri Doctores solum in causa fidei concedunt excommunicato vitando, vt se in testem actorem, & accusatorem ingerere possit; quia solum in causa fidei, vt potè grauissima id expressum inuenitur, & cum sit exceptio à generali regula, non debet ad alios casus extendi, præcipue cum ratio longè diuersa sit. Neque obstat causam matrimoniale esse favorabilem; quia non est æque favorabilis, ac causa fidei. Et casus quo æque favorabilis esset, id solum probat debere huiusmodi causæ eundem fauorem concedi, qui causæ fidei concessus est, non tamen probat quod de facto concessus sit. Adde si in causa matrimoniali permittendum esset excommunicato, vt se in testem, & actorem ingerat; quia est causa favorabilis, potiori ratione id permitti debet in causa pupilli, videtur, Ecclesie, & similibus, quod nullatenus à Doctoribus conceditur.

Sextò, Tabellio si excommunicatus denunciatus non sit poterit ad petitionem aliorum instrumenta, & scripturas sui officij perficere, non solum validè, sed licite, vt docuit *Suar. Egid. Auila, & alij statim referendi.* Quod intelligendum

dum est de scriptura, que non ad valorem actus, & obligationem inducendam necessaria est, sed solum ad illius probationem. Nam scriptura que ad valorem actus requiritur, vt in testamento contingit, in sententia definitiua iudicis, & similibus, si facta sit ab excommunicato etiam tolerato valorem non habet, qualem ipse actus requirit. Quippe actus ille testamentum, & sententia firmitatem, & perpetuitatem expostulat irrefragabiliter, hanc tamen habere nequit ab excommunicato confectus, cum possit eo ipso excipi tanquam excommunicato confectus, vt bene aduertit Coninch. disp. 14. dub. 11. n. 113; Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 6. par. 2. cap. 2. n. 15.

Si vero sit excommunicatus vitandus illicita erit scripturarum confectio; quia est quedam cum fidelibus communicatio, & grauis ex suo genere, eo quod sit ratione publici officij, & numeris, vt notauit Bonac. disp. 2. quast. punct. 7. numero 4. vers. dixi. Sed ad si inualida, non est certum. Communis sententia Canonistarum affirmat, quos refert, & sequitur Henric. libro 13. de excommunicat. capite 9. Aulla 2. par. de censur. cap. 6. disp. 6. dub. 5. Galpar. Hurtado disp. 3. de excommunicat. difficult. 5. Mouentur ex capite nullus. 2. quast. 3. ibi. Nullus anathematizatorum suscipiatur, neque a quocumque credantur que ab eis dicuntur, vel conscribuntur: ac si valida essent eorum scriptura debet eis fides adhiberi, quia in nullo alio firmitas eorum consistit, ergo. Verum hic Textus non conuenit. Fateror namque anathematizatus non esse credendum ex necessitate, cum eorum testimonium opposito anathemate elidi possit; at dum non opponitur validum est, & fides ei adhibetur, & sententia ob illius causam lata valorem continet, vt recte aduertit Coninch. disputatio. 14. dub. 11. conclus. n. 111.

Quapropter dicendum est preedictas scripturas validas esse, si beneque facere, dum a paribus non excipiuntur; quia nullibi inueniuntur irrita. Sicuti docet Suar. disp. 16. de censur. sect. 5. num. 5. Coninch. dicta disp. 14. dub. 11. concl. 2. & 3. Bonac. disp. 2. de excommunicat. quast. 2. punct. 5. numero 8. & punct. 7. numero 4. In foro autem externo neque debent admitti, sed tanquam nullius fidei repelli, vt notauit Coninch. & Suar. locis citatis. Verum si ex consensu partium scriptura ab excommunicato conficiatur, distinguendum est, si partes confectae fuerint excommunicatis, nullus eorum poterit spectato conscientia foro excommunicationis exceptionem opponere, vt scripturam infirmet; quia predicto consensu videtur iuri exceptionis cessisse, & scripturae firmitatem adhibuisse. At si excommunicatio ignota esset, opprimere possit quilibet exceptionem excommunicationis opponere, & fidem scripturae elidere, vt bene aduertit Suar. dicta sect. 5. n. 5.

Septimo, & vltimo intercedit in iudicio reus, qui esto excommunicatus vitandus fit, trahi potest ad iudicium, vt deciditur in capite intelleximus. de iudicis. Ne vt ibidem dicitur, commodum ex sua excommunicatione reportet. Neque opus est, vt prius ab excommunicatione absoluat, aut faciat quantum in se est pro absolutione obtinenda, quia iura permissentia excommunicatum trahi vt reum ad iudicium, supponunt persistentem in excommunicatione trahi posse.

Notanter vsus sum verbo trahi, quod necessitatem indicat, neque enim excommunicatus etiam vt reus comparere in iudicio permittitur, si non ex necessitate, sed ex voluntate compareat; quia cum ex voluntate comparet pro suo, vel communi commodum comparere censetur, iuxta Textum in capite veniens. 2. de Testibus. Et Authen. si omnes. Cod. si minor ab hereditate se abstineat. Et pluribus exornat Sayrus libro 2. de excommunicat. cap. 9. num. 11. & seqq. Suar. disp. 16. sect. 4. num. 16. Quod commodum nullatenus iura preestare excommunicato intendunt. Ideoque in dicto cap. intelleximus de iudicis, dicitur obligatum esse in iudicio comparere, ne commodum ab excommunicatione reportet. Supponit ergo Textus excommunicati interuentum in iudicio non fore illi commodum, sed incommodum.

Postquam autem hac in iudicio presentia potest excommunicatum ad omnia sibi obiecta respondere, testes & instrumenta in sui defensionem producere, Iudicem, Aduocatam, Scribam, & Procuratorem eligere. Quinimo poterit exceptionibus dilatoris vti. Tum aduersus Iudicem eum recusando, vel eius iurisdictionem declinando. Tum aduersus auctorem obediendo ei excommunicationem, si forte in ea sit, vel quodcumque aliud impedimentum, quo a iudicio repelli possit. Tum aduersus procuratorem, si de legitimo mandato non constet. Tum aduersus testes, quod non debeat eis fides adhiberi. Denique vti potest quacunque exceptione, que ad sui defensionem dirigitur. Vnde si sentiat se sententia grauari, poterit appellationem interponere, que admittenda est, ac si excommunicatus non esset, ex Textu in cap. cum inter de exceptionibus. Et capite significauit, eodem tit. Nam appellatio est quedam iuris defensio ad grauamen remouendum. Capite suggestum de appellationibus. Atqui excommunicato omnis defensio permittitur, vt potest que a iure naturali

Terro. de Castro Sum. Mor. Pars V. l.

hali est introducta. Et colligitur ex capite dilecti filij. Cap. dilecti. Capite significauit. De exceptionibus. Et ibi Doctores. Ergo permittitur sunt predictae exceptiones, & appellationes. Atque ita docent Glossa in cap. intelleximus de iudicis. Hugolin. ab. 2. de censur. cap. 11. §. 1. & c. 16. §. 2. & 3. & 4. Sayrus lib. 2. de censur. cap. 8. n. 13. & alij passim.

Sed an excommunicatus per se comparere in iudicio possit? Non conueniunt Doctores. Nam Decius in capite intelleximus de iudicis. numero 7. Et ibi Felin. numero 3. Syluest. verbo Excommunicatio 3. num. 1. effectu 12. Hugolin. de censur. tab. 2. cap. 16. §. 8. num. 1. Aulla 2. par. cap. 6. disp. 7. dub. 2. Galpar. Hurtado disp. 8. de excommuni. difficult. 4. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 1. num. 15. in fine, negant posse per se comparere, sed necessario obligatum esse procuratorem eligere, & medio illo respondere, nisi forte ita pauper sit, vt non possit procuratori stipendia subministrare, vel eo in loco non reperiat procuratorem idoneum. Quia in cap. intelleximus de iudicis expresse deciditur excommunicatum posse in iudicio conueniri, & debere per alium respondere. Verbum enim debere necessitatem imponit, & aequum tum responsonem, tum modum respondendi respicit, at excommunicatus si conuenitur, ex necessitate responderet. Ergo etiam ex necessitate respondere debet per alium.

Ceterum est hoc conuenientissimum sit, vt excommunicationis effectus rectius obteuerit, & minima quoad fieri possit communicatio cum excommunicato habeatur, non tamen est necessarium, sed potest excommunicatus per seipsum in iudicio comparere: vt tradit Glossa in dicto capite intelleximus, verbo conueniri. Et ibi Innocent. Hostiens. Panormit. quos refert, & sequitur Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 8. in fine. Suar. disp. 16. sect. 4. num. 6. Coninch. disp. 14. dub. 11. in fine. Bonac. disp. 2. de excommunicat. quast. 2. punct. 7. num. 8. Fillucius tract. 12. cap. 7. quast. 5. num. 181. Mouet, quia in c. dilecti filij, & cap. vlt. de exceptionibus, permittitur absolute excommunicato respondere in iudicio. Non igitur hanc permissio credi debet restricta, ex capite intelleximus, maxime cum iure naturali concessa sit cuilibet propria defensio. Ergo quoties excommunicatus censet se melius posse per se ipsum defendere, quam procuratore interposito illi concedendum est. Adde si excommunicatus non possit per seipsum comparere, quoties medio procuratore prestare possit, neque Iudex possit eum admittere, quia prius probetur procuratoris impossibilitas; at inde lites dilarentur, & excommunicatus his dilationibus commodum reportabit. Non igitur presumendum est id esse a iure statutum. Nam licet Textus in capite intelleximus decidat, debere excommunicatum, & verbum debet responsonem, & modum afficiat; diuersimode tamen, nam responsonem ex necessitate, modum ex conuenientia. Quod colligo tum ex rationibus nuper dictis. Tum quia Pontifex solum interrogatus fuit, an excommunicatus in iudicio conuenitus obligatus esset respondere: Cui interrogatiioni respondit, debere; & licet huic responsoni modum addiderit, vt ea responso per alium fiat, id non ex necessitate, sed ex conuenientia dictum est; vt praxis, & vsus comprobant.

PUNCTVM XV.

De decimo effectu excommunicationis, qui est priuatio cuiuscuque vsus officij publici.

- 1. Etsi aliquibus placeat excommunicatum illicitè, & inualidè officium Tutoris, Curatoris, &c. exercere: Veritas est oppositum.
2. Assistentia Parochi excommunicati, etiam non tolerati matrimonium contrahentibus, valida est.
3. Licentiam concessam a Parocho alteri Sacerdoti assistendi matrimonio, etsi aliqui censent illicitam, & inualidam esse ab excommunicato vitando, veritas est valere.
4. Admissio, seu receptio professionis Religiosa facta ab excommunicato etiam vitando, valida est.

Aliquis videtur excommunicatum non solum illicitè, sed inualidè officium Tutoris, Curatoris, Hospitalarii, & similibus exercere; quia hanc officia est iurisdictionem non habeant autoritate publica constituuntur. §. Nam et ruelam instit. de excusationibus tutorum. At excommunicatus exclusus est ab omni vsu officij publici, vt potest quia a communione fidelium est separatus. Ergo, &c. Sic relatio Hugolino tab. 2. de censur. cap. 14. docet Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 7. n. 2. Sed rectius Contrarium docuit Suar. disp. 16. sect. 8. per tot. Nam esto Tutor, Curator, Hospitalarius autoritate publica constituuntur, non tamen in utilitatem publicam, sed priuatam. Quae autem in priuatam utilitatem constituuntur est autoritate publica, irrita non sunt, nisi excipiuntur

D 3 alias